

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja puitepäätöksen 2004/68/YOS kumoamisesta”

KOM(2010) 94 lopullinen – 2010/0064 (COD)

(2011/C 48/24)

Esittelijä: **Madi SHARMA**

Neuvosto ja Euroopan parlamentti päättivät 22. heinäkuuta 2010 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumisesta ja puitepäätöksen 2004/68/YOS kumoamisesta

KOM(2010) 94 lopullinen – 2010/0064 COD.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 2. syyskuuta 2010.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 15.–16. syyskuuta 2010 pitämässään 465. täysistunnossa (syyskuun 15. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 110 ääntä puolesta 7:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK tuomitsee voimakkaasti kaikenlaisen lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston ja arvostaa komission aloitetta vahvistaa EU:n sitoutumista lasten hyväksikäytön torjuntaan siten, että puitepäätös 2004/68/YOS korvataan uudella, objektiivisemmalla direktiivillä. Rikosten vakavuutta, aiheutuneen haitan suuruutta tai lasten altistumista riskille ja haavoittuvuutta kaikkialla maailmassa ei milloinkaan saisi aliarvioida. Kaikilla tasoilla tapahtuvan lastensuojelun on oltava ensisijainen asia, ja uhrien ja rikoksentehtäjäiden toipumista on tuettava parhaalla mahdollisella tavalla sosiaalisen suojelun edistämiseksi.

1.2 ETSK kehottaa jälleen jäsenvaltioita, jotka eivät vielä niin ole tehneet, **sekä Euroopan unionia uuden Lissabonin sopimuksen nojalla allekirjoittamaan ja ratifioimaan kiireellisesti Euroopan neuvoston yleissopimuksen lasten suojelemiseksi seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä sekä lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta**, jotta EU voisi laatia uuden lähestymistavan lasten hyväksikäyttöön syyllistyneisiin Euroopan kansalaisiin.⁽¹⁾ Euroopan unioni voisi kahdenvälisten sopimusten kautta käyttää vaikutusvaltaansa myös saadakseen muut Euroopan maat (esimerkiksi Venäjän ja Bosnia ja Hertsegovinan) allekirjoittamaan yleissopimuksen. Yleissopimuksen määräysten sisällyttäminen EU:n lainsäädäntöön on jäsenvaltioiden ratifiointimenette-

lyjä tehokkaampi tapa nopeuttaa kansallisten toimenpiteiden käyttöönottoa ja varmistaa täytäntöönpanon valvonta.

1.3 Oikeudellinen kehys on tärkeä seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja seksuaaliseen riistoon syyllistyneiden rikoksentehtäjäiden syytteenpanoa ja tuomitsemista varten. **Rikosten ehkäisyn olisi kuitenkin oltava ensisijaista kaikkialla Euroopassa, ja sitä on kehitettävä lainsäädännön rinnalla.** Tämä mainitaan yhtenä direktiivin tavoitteista, mutta sitä ei käsitellä direktiivissä riittävästi. ETSK voisi antaa lausunnon, jonka aiheena olisi ennaltaehkäisevän toiminnan tarkastelu ja jossa tuotaisiin esiin kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten parhaita tapausesimerkkejä ennaltaehkäisykeinoista ympäri maailmaa.

1.4 ETSK:n mielestä olisi suotavaa perustaa foorumi, jolla vaihdetaan tietoja tällaisten rikosten torjumiseksi toteutetuista sekä lainsäädäntöä että muita keinoja hyödyntävistä parhaista toimintatavoista, joiden pohjalta voidaan kehittää metodologisia välineitä ja koulutusohjelmia. Tässä yhteydessä olisi myös tehtävä tiiviimpää yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa kasvatus- ja valistustyön tukemiseksi paikallistasolla.

1.5 ETSK kehottaa vaikutusvaltaisessa ja etuoikeutetussa asemassa olevia EU:n toimielimiä (Euroopan komissiota, neuvostoa ja parlamenttia) painostamaan yhdessä EU:n ulkopuolisia maita ja etenkin kehittyneitä maita (esim. Yhdysvaltoja, Kanadaa, Japania, Australiaa ja Venäjää), jotta ne vaatisivat lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävää aineistoa sisältävien verkkosivustojen **poistamista**. EU:n on vaadittava ICANNilta⁽²⁾ tarmokkaammin vastuullista toimintaa.

⁽¹⁾ Ks. ETSK:n lausunto, EUVL C 317, 23.12.2009, s. 43. Euroopan neuvoston yleissopimus lasten suojelemiseksi seksuaaliselta riistolta ja hyväksikäytöltä, 25.10.2007, osoitteessa <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/treaties/Html/201.htm>. Jäsenvaltioista Tšekki, Latvia, Unkari ja Malta eivät ole allekirjoittaneet yleissopimusta (<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=&DF=&CL=ENG>).

Lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen valinnainen lisäpöytäkirja lapsikaupasta, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta, hyväksytty toukokuussa 2000, tullut voimaan tammikuussa 2002, osoitteessa <http://www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm>. Jäsenvaltioista Tšekki, Irlanti, Luxemburg, Malta ja Suomi eivät ole vielä ratifioineet tätä valinnaista pöytäkirjaa (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

⁽²⁾ Internetin nimi- ja osoitejärjestelmää hallinnoiva organisaatio (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers).

1.6 ETSK esittää toivomuksen, että lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävää aineistoa sisältävät verkkosivustot ensisijaisesti poistetaan, ja jos poistaminen ei ole mahdollista, estetään niille pääsy. ETSK voisi laatia sidosryhmiä ja kansalaisyhteiskuntaa kuultuaan lausunnon sekä poistamisen että pääsyn estämisen vaikutuksista.

1.7 ETSK kannustaa jäsenvaltioita hyödyntämään uuden direktiivin tarjoaman mahdollisuuden ja käymään keskustelua seksuaalista itsemääräämisoikeutta koskevasta Euroopan laajuisesta ikärajasta. Keskusteluissa olisi otettava huomioon liikkuvuus, maahanmuuttajat ja yhteiskunnallisten arvojen murros Euroopassa ja pohdittava, millaisia vaikutuksia ”perinteillä” on asiaan.

1.8 ETSK suosittelee, että komissio määritteli selkeästi erät ilmaisut, jotka saattavat johtaa erilaisiin tulkintoihin saatettaessa direktiiviä osaksi kansallista lainsäädäntöä.

1.9 ETSK esittää, että direktiivissä säädettäisiin kaikissa jäsenvaltioissa sovellettavista yhdenmukaisista vanhentumisajoista. Tietyissä tapauksissa ETSK jopa suosittelee, että vanhentumisaika alkaisi uhrin täytettyä 18 vuotta.

1.10 Monet lastensuojeluun erikoistuneet kansalaisjärjestöt ja asiantuntijat ovat tukeneet ETSK:n työtä, ja niiden antamiin uutta direktiiviä koskeviin suosituksiin voi tutustua niiden verkkosivuilla⁽³⁾. ETSK antaa tunnustuksen kaikille lastensuojelun parissa eri puolilla maailmaa toimiville kansalaisjärjestöille niiden ansiokkaasta työstä ja arvostaa EU:n toimielinten, Euroopan neuvoston ja YK:n aloitteita oikeudellisten mekanismien luomiseksi, jotta lapsia voitaisiin suojella seksuaaliselta riistolta.

2. Uuden direktiivin tausta ja tavoitteet

2.1 EU tunnustaa lasten oikeudet Lissabonin sopimuksen (sopimus Euroopan unionista) 3 artiklassa ja perusoikeuskirjassa, erityisesti sen 24 artiklassa ja oikeusperustassa, jossa asetetaan positiivinen velvoite pyrkiä varmistamaan lasten tarpeellinen suojelu. Siinä vaaditaan samoin kuin lapsen oikeuksia koskevassa YK:n yleissopimuksessa, että kaikissa lasta koskevissa toimissa **on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu**. Tältä pohjalta on laadittu kohdennettua toimintaa (mm. EU:n nuorisostrategia), jonka tavoitteena on lasten oikeuksien edistäminen, suojaaminen ja noudattaminen kaikissa EU:n sisäisissä ja ulkoisissa toimissa.

2.2 Uudella direktiivillä edistetään yhdenmukaisesti ihmiskaupan ehkäisemistä ja torjumista sekä uhrien suojelemista koskevien ehdotusten ja verkkoteknologian käyttöturvallisuutta koskevan ohjelman kanssa kattavampaa lastensuojelualan menettelytapasäännöstöä ja rikosoikeutta jäsenvaltioissa. Ennaltaehkäisevää toimintaa tehostetaan kaikkialla unionissa, jolloin vältytään siltä, että rikosentekijät valitsevat rikospaikakseen sellaisen jäsenvaltion, jossa säännöt ovat sallivimmat. Yhteisten määritel-

mien avulla voitaisiin edistää hyödyllisten tietojen vaihtoa, parantaa tietojen vertailukelpoisuutta ja helpottaa kansainvälistä yhteistyötä.

2.3 Uudessa direktiivissä käsitellään

— tietotekniikkaympäristössä tapahtuvia rikoksia (mm. **uusi rikostyyppi grooming** eli lasten houkuttelu seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa)

— **avustamista rikostutkinnassa ja syytteesenpanossa**

— ulkomailla tehtyjä rikoksia koskevia syytetoimia eli EU:n jäsenvaltioiden kansalaisten ja vakituisten asukkaiden **asettamista syytteesen EU:n ulkopuolella tehdyistä rikoksista**

— uusia uhrien suojelua koskevia säännöksiä, joilla varmistetaan, että **uhreilla** on helposti **käytössään oikeussuojakeinoja ja että heille ei aiheudu kärsimystä rikosoikeudenkäyntiin osallistumisesta**

— rikosten ehkäisemistä toimilla, joilla pyritään estämään rikosentekijöitä uusimasta rikoksista ja joilla **rajoitetaan pääsyä lapsipornografiaan internetissä**.

3. Yleisiä huomioita perusteluista

3.1 Kun otetaan huomioon, että ”lapsen etu on asetettava etusijalle kaikissa näitä rikoksia koskevissa torjuntatoimissa Euroopan unionin perusoikeuskirjan ja lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen mukaisesti”, ETSK kannattaa päätöstä toissijaisuusperiaatteen noudattamisesta kansallista lainsäädäntöä ajantasaistettaessa, laajennettaessa ja lujitettaessa. Jäsenvaltioiden on voitava määrittää ekstraterritoriaalinen rikosoikeudellinen tuomiovalta ilman kaksoisrangaistavuusvaatimusta. **Jäsenvaltioilla olisi oltava syytteesenpanovalta kaikkien lasten seksuaalisen hyväksikäytön muotojen osalta.**

3.2 **Voimassa olevan ja uuden lainsäädännön täytäntöönpano on tehostettava**, ja komission on seurattava täytäntöönpanoa Europolin ja lainvalvontaviranomaisten avustuksella sen varmistamiseksi, että lastensuojelu on ensisijaisessa asemassa. Olisi vahvistettava yhteiset periaatteet ja kriteerit seksuaalisten hyväksikäyttö- ja riistorikosten vakavuustason määrittämiselle. ETSK:n mielestä olisi suotavaa perustaa foorumi, jolla vaihdetaan tietoja tällaisten rikosten torjumiseksi toteutetuista sekä lainsäädäntöä että muita keinoja hyödyntävistä parhaista toimintatavoista, joiden pohjalta voidaan kehittää metodologisia välineitä ja koulutusohjelmia. Tässä yhteydessä voitaisiin tehdä tiiviimpää yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen kanssa kasvatus- ja valistustyön tukemiseksi paikallistasolla.

⁽³⁾ IWF (www.iwf.org.uk), ECPAT International (<http://www.ecpat.com>), Save the Children (www.savethechildren.org), Missing Children Europe (www.missingchildreneurope.eu), Amnesty International (www.amnesty.org).

3.3 Huomiota herättäviä tapauksia ja erityisesti niitä, joihin epäillään liittyvän poliittisia tai uskonnollisia kytköksiä tai laajamittaista rikostoimintaa, on seurattava avoimesti EU:n tasolla, jotta ne eivät toistuisi. ⁽⁴⁾

3.4 Ennaltaehkäisyn tehostamiseksi ja uhrien haavoittuvuuden vähentämiseksi direktiivin olisi oltava yhdenmukainen myös muiden EU:n politiikanalojen eli muun muassa sosiaaliturva-, koulutus-, perhe- ja työllisyyspolitiikan ja digitaalistrategian kanssa. Erityisen haavoittuvia ja riskialttiita lapsiryhmiä ovat maahanmuuttajat, turvapaikanhakijat, ilman huoltajaa olevat alaikäiset, yhteiskunnallisesti huono-osaisemmat, syrjäytyneet ja vammaiset lapset sekä sijaishoidossa ja väkivalta- ja hyväksikäyttötaustaisissa perheissä elävät lapset.

3.5 Yhdysvaltalaiset ja eurooppalaiset lainvalvonta-alan tiedustelututkimukset ovat osoittaneet selkeän yhteyden lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävän pikkulapsia sisältävän aineiston lataamisen ja lapsiin kohdistuvien verkon ulkopuolisten seksuaalirikosten välillä. Jos rangaistusasteikko määritellään pelkästään fyysisen kontaktin perusteella, yhä useammat lapset (etenkin pikkulapset) joutuvat todennäköisesti alttiiksi vakavalle hyväksikäytölle.

3.6 Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävistä verkkosisällöistä 92:ta prosenttia ylläpidetään Pohjois-Amerikasta, Euroopasta ja Venäjältä käsin. ⁽⁵⁾ ETSK katsoo Euroopan komission, neuvoston ja parlamentin olevan vaikutusvaltaisessa ja etuoikeutetussa asemassa ja kykenevän siten painostamaan EU:n ulkopuolisia maita ja etenkin kehittyneitä maita, jotta ne vaatisivat lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävää aineistoa sisältävien verkkosivustojen **poistamista**.

3.7 Tietoverkon turvallisuutta koskevan kulttuurin ja Euroopan digitaalistrategian ⁽⁶⁾ tuntemusta suuren yleisön keskuudessa on edistettävä tehokkaammin. Lasten hyväksikäyttöä esittävien kuvien jakelu vertaisverkossa käyttäjätietokoneilta toisille ⁽⁷⁾ ja lasten houkuttelu seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa yhteisöllisillä verkkosivustoilla ovat yhä yleisempiä ilmiöitä. Olisikin ryhdyttävä välittömästi toimiin hyväksikäyttäjien, verkkosivujen tai kuvien katselijoiden ja sivustoja ylläpitävien palveluntarjoajien paljastamiseksi ja syytteeseen asettamiseksi sekä sellaisten rahoitustapahtumien jäljittämiseksi ja pysäyttämiseksi, joilla hankitaan lasten hyväksikäyttöä esittäviä kuvia. Tekniset keinot hyväksikäyttökettujen eri lenkkien paljastamiseksi ovat olemassa. EU:n tulisikin vaatia voimakkaammin vastuullista toimintaa ICANNilta ⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ Viime aikoina esiin tulleet hyväksikäyttötapaukset, joista osa paljastui valtion väliintulon ansiosta, kertovat laajamittaisesta, järjestelmällisestä hyväksikäytöstä uskonnollisissa instituutioissa, pedofiiliareissa sekä kouluissa ja orpokodeissa. Monia tapauksia oli salailtu kymmeniä vuosia yksilöiden ja laitosten maineen suojelemiseksi.

⁽⁵⁾ http://www.iwf.org.uk/documents/20100511_iwf_2009_annual_and_charity_report.pdf.

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm.

⁽⁷⁾ ISIS-hankkeessa on osoitettu, että vertaisverkoissa jaetaan joka minuutti tuhansia tiedostoja, jotka sisältävät lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittäviä kuvia. *Supporting Law Enforcement in Digital Communities through Natural Language Analysis*, International Workshop on Computational Forensics, Springer Lecture Notes, *Computer Science* 5158 (2008), s. 122–134.

⁽⁸⁾ Internetin nimi- ja osoitejärjestelmää hallinnoiva organisaatio (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers).

3.8 Direktiivissä keskitytään selkeästi ”lapsen etuun” ja ”lastensuojeluun”. Direktiivi ei kuitenkaan kaiken kaikkiaan ole riittävän yksityiskohtainen sen suhteen, millaisia ennaltaehkäiseviä toimia olisi toteuttava. **Rikosten ehkäisyn on oltava etusijalla kaikkialla Euroopassa, ja sitä on kehitettävä lainsäädännön rinnalla.** Komission toimivaltuudet ennaltaehkäisevän työn alalla ovat suppeat, mutta sen tulisi direktiivin puitteissa edistää ja luoda mekanismeja, joita käyttämällä muut pystyvät toteuttamaan ennaltaehkäisevää toimintaa.

3.9 Ennaltaehkäisevää työtä voitaisiin edistää vaatimalla lisärahoitusta, jolla laajennettaisiin komission ohjelmia (esimerkiksi Daphne ja puiteohjelma) ja kehitettäisiin uusia, kansalaisyhteiskuntaa edustavien kumppaneiden avustuksella toteutettavia ohjelmia. ETSK uskoo, että lapsille haitallisen käyttäytymisen rangaistavuudesta säädettyjen erityisten lakien olemassaolosta tiedottaminen ehkäisisi rikoksia tehokkaasti.

3.10 Interventio on ratkaisevan tärkeää lasten seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisemisessä, ja sitä on käytettävä yhdessä lakisääteiden seuraamusten kanssa. ETSK ehdottaakin, että ”Ehdotuksen perustelut ja tavoitteet” -kohdan virkkeeseen ”*Erityisiä tavoitteita ovat tehokas syytteenpano rikoksista, uhrien oikeuksien suojeleminen ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston ehkäiseminen.*” lisättäisiin seuraavaa: ”– – **muun muassa varmistamalla, että lapsiuhrit havaitaan nopeasti alan työntekijöiden riittävän koulutuksen ansiosta ja että uhreille ja rikosentekijöille tarjotaan lapsikeskeisiä interventiotoimia**”.

3.11 Olisi pohdittava, miten voitaisiin ehkäistä **vertaisverkossa tapahtuvaa** hyväksikäyttöä ja kuvien kauppaamista sekä asettaa siitä syytteeseen. Tiedostojen jakelu ja lasten houkuttelu seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa yhteisöllisillä verkkosivuilla ovat yhä yleisempiä ilmiöitä. Olisikin ryhdyttävä välittömästi toimiin hyväksikäyttäjien, verkkosivujen käyttäjien ja sivustojen ylläpitävien palveluntarjoajien paljastamiseksi ja syytteeseen asettamiseksi.

3.12 Ehdotuksessa (kohta ”Ehdotuksen perustelut ja tavoitteet”) korostetaan, että ”huomattava vähemmistö eurooppalaisista lapsista saattaa joutua seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi jossakin vaiheessa lapsuuttaan”. **Myös Euroopan ulkopuolella asuviin lapsiin kohdistuva uhka on otettava huomioon:** lapset ovat lapsia kaikkialla maailmassa, ja heitä on suojeltava Euroopasta tulevilta seksuaalirikoksiin syyllystyiltä matkailijoilta, jotka hyväksikäyttävät eurooppalaisia tai muita kuin eurooppalaisia lapsia.

3.13 Ilmaisu ”*lapsipornografia*” (joka esiintyy nimessä, määritelmässä ja tekstissä) olisi korvattava ilmaisulla ”**lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävät kuvat tai aineistot**”. Pornografia yhdistetään erotiikkaan.

3.14 ”Turismi”: Direktiivissä (johdanto-osan 9 kappale) käytetään termiä ”seksiturismi”. Alan asiantuntijat ja kansalaisjärjestöt käyttävät nykyisin ilmaisua ”seksuaalirikoksiin syyllistyneet matkailijat”⁽⁹⁾, sillä turismi viittaa lomaan ja vapaa-aikaan, kuten aiemmassa ETSK:n lausunnossa aiheesta ”Lasten suojeleminen seksuaalirikoksiin syyllistyneiltä matkailijoilta”⁽¹⁰⁾ on jo huomautettu.

3.15 ”Perinteet” (johdanto-osan 7 kappale): ”Tällä direktiivillä ei säännellä jäsenvaltioiden toimia, jotka koskevat vapaaehtoisuuteen perustuvaa – – seksuaalista kanssakäymistä, joka on osa ihmisen kehitykseen kuuluvaa normaalia seksuaalista heräämistä, ottaen huomioon monenlaiset kulttuuriset ja oikeudelliset perinteet”. ETSK suosittelee, että olisi keskusteltava ja järjestettävä kuulemisia siitä, millaisia vaikutuksia ”perinteillä” on asiaan, kun otetaan huomioon liikkuvuus, maahanmuuttajat ja yhteiskunnallisten arvojen murros Euroopassa. Keskustelussa ja lainsäädännössä olisi käsiteltävä myös sellaisia kulttuurisidonnaisia käytäntöjä, jotka voidaan katsoa lasten seksuaaliseksi hyväksikäytöksi (kuten naisten sukuelinten silpominen).

3.16 ”Julkinen saatavuus” (johdanto-osan 13 kappale): Lapsipornografiaa ”ei voida katsoa mielipiteen ilmaisuksi. Jotta lapsipornografiaa voidaan torjua, on rajoitettava lasten hyväksikäyttöä esittävän aineiston levittämistä siten, että rikoksenteekijöiden on entistä vaikeampi syöttää kyseistä aineistoa julkiseen verkkoon.” **Direktiivillä on estettävä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävä aineisto kaikissa viestimissä⁽¹¹⁾ ja kaikissa muodoissa.** Ilmaisuihin ”kuullisesti” ei kata kaikkea saatavilla olevaa aineistoa. Direktiivin olisi katettava myös muu kuin kuvallinen lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävä aineisto. Direktiivissä olisi myös otettava huomioon ”taiteellisen vapauden” ja ”mielipiteen ilmaisun” käsitteet ja varmistettava, ettei kumpakaan voida tulkita väärin lasten hyväksikäyttöä esittävän aineiston yhteydessä. Direktiivin 2 artiklan b kohtaan sisältyvä ”lapsipornografian” määritelmä olisikin muutettava kuulumaan i alakohdassa seuraavasti: **”kaikkea aineistoa, joka esittää joko todelliseen tai simuloituun seksuaaliseen tekoon osallistuvaa lasta”,** ii alakohdassa seuraavasti: **”lapsen sukupuolielinten esittämistä – –”** ja iii alakohdassa seuraavasti: **”kaikkea aineistoa, joka esittää joko todelliseen tai simuloituun seksuaaliseen tekoon osallistuvaa lapselta näyttävää henkilöä – –”.**

3.17 Johdanto-osan 13 kappaleen mukaan ”internetpalveluntarjoajia voidaan tukea ja kannustaa kehittämään vapaaehtoisesti käytännösäännöt ja ohjeet, jotka koskevat pääsyn estoa tällaisille internetsivuille”. ETSK korostaa, että etusijalla olisi oltava sisällön poistaminen sen lähteestä ja että sivuille pääsyn estäminen saisi olla vaihtoehto vain, kun tämä ei ole mahdollista (EU:n ulkopuolella). Tästä olisi tehtävä EU:n sisäinen lakisäätelyn vaatimus, joka osoittaisi elinkeinoelämän, internetpalveluntarjoajien sekä talous- ja rahoitusalan toimijoiden, kuten luottokorttityhtiöiden, sitoutuneen aidosti hyväksikäytön kitkemiseen.

⁽⁹⁾ CEOP.

⁽¹⁰⁾ Ks. alaviite 1.

⁽¹¹⁾ EUVL C 224, 30.8.2008, s. 61.

4. Erityishuomioita direktiivin artikloista

4.1 Direktiivin 1 artiklaa (”Kohde”) olisi täydennettävä seuraavasti: ”– – seuraamusten määrittelyä koskevista vähimmäissäännöistä lasten **seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävän aineiston esittämisen alalla**”.

4.2 Direktiivin 2 artiklan b kohdan iv alakohdan tekstiin ”**toDEMmukaisia kuvia lapsesta, joka osallistuu**” olisi lisättävä teksti **”tai jonka kuvataan osallistuvan”.**

4.3 Direktiivin 2 artiklan b kohdasta olisi poistettava kauttaaltaan sana ”ensisijaisesti”, sillä se vie pois huomiota ilmaisulta ”seksuaaliin tarkoituksiin”.

4.4 Direktiivin 2 artiklan e kohdasta olisi poistettava poikkeus ”– – lukuun ottamatta valtioita tai julkisia elimiä niiden käytössä julkista valtaa sekä julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä”. Oikeushenkilö ei milloinkaan saa jäädä ilman rangaistusta lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

4.5 Direktiivin 3 artiklan 3 kohta ja 8 artikla ”vapaaehtoisuuteen perustuvasta seksuaalisesta kanssakäymisestä”: Kohdassa on kyse ”seksuaalisesta kanssakäymisestä lapsen kanssa, joka ei ole saavuttanut kansallisen lain mukaista seksuaalista itsemääräämisoikeutta koskevaa suojaikärajaa”, mutta lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen ja eurooppalaisen määritelmän mukaan lapsia ovat alle 18-vuotiaat, joten käsitteet ovat keskenään ristiriitaisia. Tämä on osittain ratkaistu 8 artiklassa (”Samanikäisten kesken tapahtuva vapaaehtoisuuteen perustuva seksuaalinen kanssakäyminen”). Direktiivin 3, 4, 5 ja 8 artiklassa ei myöskään käsitellä seksuaalista itsemääräämisoikeutta koskevan ikärajan saavuttaneiden tai ylittäneiden lasten vapaaehtoisuuteen perustuvaa seksiä. ETSK katsoo, että asiaa olisi vielä käsiteltävä ja selkiytettävä. ETSK kannustaa jäsenvaltioita hyödyntämään uuden direktiivin tarjoaman mahdollisuuden ja pohtimaan Euroopan laajuisen ikärajan asettamista seksuaaliselle itsemääräämisoikeudelle. Myös käsite ”iältään lähellä olevat” vaatii täsmentämistä.

Direktiivin 3 artiklan 4 kohdan i alakohta: ”Vanhempainvastuu” olisi erikseen mainittava yhtenä luottamusasemana, sillä monet tapaukset ilmenevät perhepiirissä. Tämä olisi lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen 5 artiklan mukaista. Lisäksi määrite ”tunnustettu” olisi poistettava ilmaisun ”luottamus- tai auktoriteettiasema tai vaikutusvalta lapseen” edeltä. Euroopassa sattuneet tapaukset eivät ole liittyneet ainoastaan pedofiiliarengaskaisiin, vaan niitä on tapahtunut perhepiirissä ja uskonnollisissa, kasvatus- ja sijaishoitoympäristössä. On ehdottoman tärkeää, ettei yhtäkään auktoriteettiasemassa olevaa voida jättää syyttämättä tai kuulustelematta tai hänen hallussaan olevia aineistoja tutkimatta, olipa kyse millaisesta poliittisesta tai uskonnollisesta asemasta tahansa.

4.6 Direktiivin 3 artiklan 5 kohta: Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvien rikosten luettelossa olisi mainittava myös ”ekshibitionismi”, jolle komission olisi laadittava hyväksyttävä määritelmä.⁽¹²⁾

4.7 Direktiivin 4 artiklan 2, 3, 4 ja 5 kohta koskee ”pornografisia esityksiä”, ja niissä on kyse todellisen lapsen suorasta osallisuudesta. Tämä saattaa sekoittaa 5 artiklaan, joka kattaa ”lapsipornografiaan liittyvät rikokset”. Selittävä huomautus saataisi olla tarpeen sekaannuksen välttämiseksi.

4.8 Direktiivin 4–8 artiklassa käytetyt käsitteet ”tietoinen” ja ”tahallinen” olisi määriteltävä selkeästi.

4.9 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdasta olisi poistettava määrite ”tahalliset”, sillä muutoin rikoksenteelijät voivat välttyä syytteeltä vetoamalla siihen, että he eivät tienneet uhrin ikää.⁽¹³⁾

4.10 Direktiivin 4 artiklan 8 kohtaa olisi täydennettävä siten, että siinä mainitaan ”seksuaalisen kanssakäymisen” lisäksi myös ”**suostuminen seksuaaliseen kanssakäymiseen**” ja mahdollisuus joutua syyteeseen ”**riippumatta siitä, onko sukupuoliseen tekkoon syyllistytty vai ei**”.

4.11 Direktiivin 6 artiklaa (”Lasten houkuttelemisen seksuaalisessa tarkoituksessa”) olisi laajennettava siten, että se kattaa tämän toiminnan erilaiset muodot, kuten suojelutehtävissä olevien aikuisten taholta tai muualla kuin verkossa tapahtuvan lasten houkuttelemisen seksuaalisessa tarkoituksessa.

4.12 Myös 7 ja 9 artiklassa olisi määriteltävä rikokseen liittyvän tuomion tai rangaistuksen kesto kuten muuallakin direktiivissä.

4.13 Direktiivin 7 artiklan 3 kohdan b alakohta: Osa hyväksikäyttöön syyllistyvistä matkailijoista on sellaisia, joista tilaisuus tekee seksuaalisia hyväksikäyttäjiä. ETSK suosittelee, että ”**sel-laisten matkojen ja/tai muiden tilaisuuksien järjestäminen, jotka liittyvät 3–7 artiklassa tarkoitettujen rikosten tekemiseen**”, olisi rangaistavaa.

4.14 Direktiivin 8 artiklan ilmaisu ”edellyttäen, että toimintaan ei liity minkäänlaista hyväksikäyttöä” olisi korvattava ilmaisulla ”**edellyttäen, että tekoon ei liity minkäänlaista pakottamista**”.

4.15 Direktiivin 9 artiklaan (”Raskauttavat seikat”) olisi lisättävä i alakohta: ”**rikoksen teossa on käytetty törkeää väkivaltaa tai uhkailua tai rikoksesta on aiheutunut tai olisi todennäköisesti aiheutunut lapselle vakavaa vahinkoa**”.

⁽¹²⁾ Asia oli hiljattain esillä Portugalissa sattuneessa tapauksessa.

⁽¹³⁾ ECPAT suosittaa erityistä säännöstä, jonka mukaan todistustaakka on käänteinen eli lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittävässä aineistossa olevan lapsen iän todistaminen kuuluu aineiston tuottajille, jakelijoille ja/tai hallussapitäjille. Tämä on jo toteutettu Alan-komissa.

4.16 Kun otetaan huomioon, millaista vahinkoa näistä rikoksista aiheutuu lapsiuhrille vielä aikuisiässäkin, ETSK ehdottaa, ettei tällaisilla rikoksilla pitäisi olla vanhentumisaikaa tai sen pitäisi päättyä vasta vähimmäisajan kuluttua.

4.17 Direktiivin 10 ja 12 artiklassa ei oteta huomioon rikoksenteelijöiden siirtymistä muualle eikä estettä riittävän tehokkaasti hyväksikäyttäjien matkustamista. ETSK suositteli ECPATin⁽¹⁴⁾ kanssa laaditussa aiemmassa lausunnossaan⁽¹⁵⁾

— seulonta- ja estotoimenpiteitä

— kahdenvälisiä yhteistyösopimuksia

— sopimuksia rikostuomion saaneiden karkottamisesta

— ulkomailla matkustamista koskevien määräysten antamista.

4.18 Direktiivin 11 artikla (”Oikeushenkilöiden vastuu”): Oikeushenkilöt olisi saatettava vastuuseen aina kun ne ovat sallineet hyväksikäyttäjän toiminnan, riippumatta siitä, onko se tapahtunut oikeushenkilön hyväksi. Ilmaisu ”oikeushenkilön hyväksi” olisi siksi poistettava.

4.19 Direktiivin 12 artiklan b kohtaa (”Oikeushenkilöihin kohdistuvat seuraamukset”) olisi muutettava siten, että liiketoiminnan harjoittamisen lisäksi hyväksikäyttäjää kielletäisiin harjoittamasta ”mitään toimintaa”, jossa ollaan tekemisissä lasten kanssa.

4.20 Direktiivin 13 artiklassa (”syyttämättä jättäminen”) olisi ”**varmistettava**” eikä ainoastaan ”tehtävä mahdolliseksi”, että laittomaan toimintaan tällaisten rikosten kohteeksi joutumisen seurauksena osallistuvia lapsia ei syytetä eikä rangaista.

4.21 Direktiivin 14 artikla koskee ”tutkintaa ja syyteeseenpanoa”. Jotta tutkinta ja syyteeseenpano olisi käytännössä mahdollista ja tehokasta, olisi säädettävä myös mahdollisuudesta saada rahoitusta koulutukseen, neuvontaan sekä uusia ja kehitteillä olevia teknologioita käsittelevään tutkimukseen. Tutkintaprosessin on oltava täysin avoin. Tässä artiklassa olisi myös säädettävä siitä, että tietyt rikokset eivät vanhene.

4.22 Samaisen 14 artiklan 2 kohdassa käytetään ilmaisu ”riittävän pitkä aika”. Jäsenvaltioiden olisi voitava soveltaa vanhentumisaikaa joustavasti siten, että huomioon voidaan ottaa uhrin elämään, terveyteen ja/tai hyvinvointiin kohdistuvan seurauksen vakavuus.

4.23 ETSK:n mielestä direktiivissä olisi säädettävä, että jäsenvaltioiden laeissa säädetyt vanhentumisaikat alkavat siitä, kun uhri on tullut täysi-ikäiseksi. Lisäksi komitea ehdottaa, että komissio edistäisi kansallisten lakien mukaisten vanhentumisaikojen yhdenmukaistamista, jotta välttyttäisiin sekaannuksilta tai virheiltiltä, kun lainvalvontaviranomaiset tekevät valtioiden rajat ylittävää tutkintaa.

⁽¹⁴⁾ ECPAT-järjestöllä (End Child Prostitution, Child Pornography and the Trafficking of Children for Sexual Purposes) on erityinen neuvova-antava rooli YK:n talous- ja sosiaalineuvostossa (ECOSOC).

⁽¹⁵⁾ Ks. alaviite 1.

4.24 Direktiivin 14 artiklan 3 kohdassa vaaditaan sen varmistamista, että tarvittavat välineet ovat käytössä, mutta lisäksi olisi tärkeää varmistaa, että henkilöstö on saanut riittävän koulutuksen välineiden käyttöön.

4.25 Direktiivin 15 artiklalla helpotetaan ”ilmoituksen tekemistä”, mutta siinä ei määritellä yksityiskohtaisesti mekanismeja eikä rahoituslähteitä, jotka tukisivat tehokkaasti lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten nopeaa väliintuloa. Kaikkien jäsenvaltioiden olisi otettava käyttöön tehokkaita ja helppokäyttöisiä ilmoitusmenettelyjä, sillä monet lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset jäävät ilmoittamatta.

4.26 Jotta seksuaalisesta riistosta tai seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai niiden epäilyistä ilmoitettaisiin ajoissa, on tärkeää varmistaa, etteivät ammatillaiset, jotka ilmoittavat niistä vilpittömällä mielellä, joudu rikos- tai siviilioikeudellisten vaateiden tai eettisille lautakunnille tehtävien valitusten kohteeksi eikä heitä syytetä salassapitosääntöjen rikkomisesta.

4.27 Direktiivin 16 artiklan (”Lainkäyttövalta ja syytteesenpanon yhteensovittaminen”) 1 kohdan d alakohdassa ei mainita lainkaan rikoksesta epäiltyjen luovuttamiseen liittyviä näkökohtia. Asiaa käsitellään lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan 5 artiklassa, ja sitä pitäisi käsitellä myös komission direktiivissä. Samaista kohtaa ”– – kyseisen jäsenvaltion alueelle sijoittautuneen oikeushenkilön – –” olisi täydennettävä seuraavasti: ”– – **sijoittautuneen tai sieltä käsin toimivan** – –”.

4.28 Direktiivin 16 artiklan 2 kohta: ETSK ehdottaa, että virkkeessä ”– – niiden lainkäyttövaltaan kuuluvat myös tapaukset, joissa – – 3 ja 7 artiklassa tarkoitettu rikos – –” mainitaan 3, 4, 5, 6 ja 7 artikla.

4.29 Direktiivin 16 artiklan 3 kohta: Poikkeukset eivät voi olla mahdollisia, mikäli jäsenvaltioiden edellytetään suhtautuvan vakavasti lasten suojelemiseen kaikkialla maailmassa. Tästä syystä poikkeus, jonka mukaan ”jäsenvaltio voi päättää, ettei se sovelle – – tai että se soveltaa – – vain erityisissä tapauksissa tai olosuhteissa, jos rikos on tehty sen alueen ulkopuolella”, on poistettava.

4.30 Direktiivin 17 artiklan 1 kohdassa on maininta ”on annettava apua”. ETSK suosittaa, että jokainen jäsenvaltio huolehtii siitä, että 3–7 artiklassa tarkoitettujen rikosten lapsiuhrit saavat riittävää asiantuntija-apua, johon kuuluu majoitus turvallisuudessa paikassa, lääketieteellinen ja psykososiaalinen apu sekä opetus. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että näitä palveluja tarjoavat koulutetut ammattilaiset ja että niissä kunnioitetaan lapsen kulttuuri-identiteettiä ja alkuperää ja otetaan huomioon sukupuoli ja ikä.⁽¹⁶⁾ Tällaiset toimenpiteet vähentävät haavoittuvuutta ja helpottavat siten rikosten ennaltaehkäisyä.

4.31 ”Rikostutkintaa” koskevan 19 artiklan aihetta käsitellään lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan 8 artiklassa. Tämä olisi otettava huomioon komission direktiivissä.

4.32 ETSK suosittelee myös, että viitattaisiin rikosten lapsiuhrien ja todistajien suojelutoimenpiteistä annettuun YK:n ECO-SOCin päätöslauselmaan 2005/20⁽¹⁷⁾ sisältyviin ohjeisiin.

4.33 Monet lapset, jotka ovat joutuneet vanhempiensa hyväksikäyttämiksi ja myymiksi ja ihmiskauppiain tai prostituutiota harjoittavien aikuisten hyväksikäyttämiksi, ovat menettäneet luottamuksensa aikuisiin. Ennen tutkinnan aloittamista onkin luotava pohja aikuisen ja lapsen väliselle luottamukselle. Jäsenvaltioiden on siksi pystyttävä havaitsemaan lapsiuhrit ja rakentamaan lasten elämä uudelleen tarjoamalla majoitusta, hoitoa, suojelua ja psykologisia asiantuntijapalveluja sekä tehostettava lainvalvontaa, jotta tällaisten rikosten tekijät asetetaan syytteen.

4.34 Direktiivin 19 artiklan e alakohdan tekstin ”kuulustelujen lukumäärä on mahdollisimman pieni ja kuulusteluja järjestetään vain, jos se on ehdottoman välttämätöntä rikosoikeudenkäynnin kannalta” jälkeen olisi lisättävä teksti ”**tai lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaamiseksi**”.

4.35 Direktiivin 21 artikla (”Pääsyn estäminen lapsipornografiaa sisältäville internetsivustoille”) olisi laadittava uudelleen.⁽¹⁸⁾ Sivustot olisi ensisijaisesti pyrittävä poistamaan, ja niille pääsyn estämisen tulisi olla vasta toissijainen toimenpide, jos poistaminen ei ole mahdollista. Pääsyn estäminen voi toimia poistamisen rinnalla lyhytaikaisena keinona, jolla katkaistaan pääsy ja suojellaan viattomia käyttäjiä altistumiselta lasten hyväksikäyttöä esittävälle materiaalille.⁽¹⁹⁾ Artiklassa olisi vaadittava jäsenvaltioita ryhtymään välittömiin toimiin sivuston sulkemiseksi.

4.36 Ellei välitön poistaminen ole mahdollista on lasten hyväksikäyttöä esittävän materiaalin jakelua harjoittavien verkkosivustojen liikkeet ja toiminnot olisi pyrittävä jäljittämään, jotta toimivaltaiset elimet ja kansainväliset lainvalvontaviranomaiset saisivat tietoa, jonka perusteella ne voivat poistaa myöhemmin tällaisen materiaalin ja käynnistää jakelijoihin kohdistuvan tutkinnan. ETSK suosittaa

— verkkotunnusrekisterien ja asianomaisten viranomaisten kansainvälistä toimintaa lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvien verkkotunnusten poistamiseksi rekistereistä

— tiedostojen jakeluun (muun muassa vertaisverkossa) kohdistuvan tutkinnan tehostamista.

4.37 Direktiivin 21 artiklan 2 kohta: Olisi varmistettava myös joko määräyksiin tai muutoin, että rahoituslaitokset jäljitettävät ja pysäyttävät sellaiset niiden palvelujen kautta kulkevat rahoitustapahtumat, joilla helpotetaan lasten hyväksikäyttöä esittävän materiaalin saamista.

⁽¹⁶⁾ Rio de Janeiro Declaration and Call for Action to Prevent and Stop the Sexual Exploitation of Children and Adolescence (Rio de Janeiron julistus ja toimintakehoitus lasten ja nuorten seksuaalisen hyväksikäytön estämiseksi ja lopettamiseksi).

⁽¹⁷⁾ Ks. <http://www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Ks. Internet Watch Foundation -säätiön raportti pääsyn estämisestä ja poistamisesta.

⁽¹⁹⁾ <http://www.iwf.org.uk/public/page.148.htm>.

5. Muita direktiiviin mahdollisesti lisättäviä seikkoja

5.1 Direktiivissä ei ole minkäänlaista mainintaa tietosuojasta. Kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksessa todetaan, lastensuojelun tulisi tietyissä tarkasti määritetyissä olosuhteissa nousta tietosuojaa ja sananvapautta tärkeämmäksi.

5.2 EU:n tasolla olisi tehostettava lainvalvonta-alan yhteistyötä ja otettava käyttöön rikoksentekijöitä koskevia kansallisia ja kansainvälisiä hallinnointijärjestelmiä sekä hälytysjärjestelmä kadonneiden lasten löytämiseksi.

5.3 Direktiivissä ei käsitellä sellaisia lasten hyväksikäyttöpauksia, joissa hyväksikäyttäjät ovat lapsia. Tämä erityistapaus voitaisiin sisällyttää 9 artiklaan. Se mainitaan vain ohimennen interventio-ohjelmien yhteydessä 20 artiklassa. ⁽²⁰⁾

5.4 ETSK kehottaa jäsenvaltioita toissijaisuusperiaatetta täysin kunnioittaen harkitsemaan erityisten toimenpiteiden toteuttamista sen varmistamiseksi, että uhrien suojelun parissa työskentelevillä on käytössä tarvittavat valvontamekanismit ja psykologinen tuki mielenterveysongelmien välttämiseksi. Tämän olisi henkilöstön näkökulmasta oltava pakollinen vaatimus eikä valinnainen vaihtoehto.

5.5 ETSK arvostaa sitä, että komissio tunnustaa tarpeen lisätä "syytteesenpanoa, suojelua tai ehkäisyä koskevaa tietojen ja kokemusten vaihtoa, tiedottamista, yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa ja itsesääntelyn tukemista". ETSK korostaa tässä yhteydessä työpaikan huomioon ottamista, jotta työnantajat ja työntekijät tiedostaisivat vastuunsa ilmoittaa laittomasta toiminnasta, joka saattaa ensimmäisen kerran tulla esiin työpaikalla tai josta saadaan tieto asiakkailta/hankkijoilta. ⁽²¹⁾

5.6 ETSK panee merkille, ettei uuden direktiivin täytäntöönpanosta aiheudu lisäkustannuksia. Resursseja kuitenkin tarvittaisiin enemmän niin tutkintaan, tiedotukseen, koulutukseen ja neuvontaan kuin oikeudellisiin tukipalveluihinkin, jotta hyväksikäytöstä päästäisiin eroon mahdollisimman nopeasti.

5.7 ETSK kannattaa myös **kansainvälisen lainvalvontaelimen** perustamista. Sen tehtävänä olisi suorittaa tutkintaa lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä eri puolilla maailmaa, paljastaa ja asettaa syytteeseen sisällönjakelijat ja vapauttaa lapset kärsimyksestä. Sisältöjen saatavuutta voitaisiin rajoittaa tehokkaasti useilla eri keinoilla ⁽²²⁾, jotka maailmanlaajuisesti omaksuttuina varmistaisivat, että kansainväliset toimet näihin rikoksiin puuttumiseksi ovat nykyistä tehokkaampia, nopeampia ja varoittavampia.

Bryssel 15. syyskuuta 2010

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Mario SEPI

⁽²⁰⁾ On arvioitu, että noin kolmannes lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin syyllistyvistä on alle 18-vuotiaita (May-Chahal ja Herzog, 2003).

⁽²¹⁾ ETSK on ehdottanut eurooppalaista hanketta "Eurooppa ei hyväksy lasten seksuaalista hyväksikäyttöä – SANO SILLE EI!". Ks. alaviitteessä 1 mainittu lausunto.

⁽²²⁾ Ks. *Internet Watch Foundation* -säätiön raportti.